

کان ملاحظت

تالان - talân = تابان
 تبع - taba' = مجرّف «طمع»
 توت - tot = تو ؛ تاکی گویی که توت
 اینه کردوانت نکرد = تاکی گوئی که تو
 اینرا کرد و آنرا نکرد ؛
 تخت - toxat (= «تخه» + «ت»
 ضمیر) = سخنت
 تخل - taxl = تلخ
 تخه - toxa (= «تخه») = سخن
 تخنه - toxne = سخن
 تخیه - toxay = سخن
 تده - tode = توده
 تورخن - tarxon = ترخان
 حاجب و پیشخدمت
 ترستن - taret + en = ترسد
 تریک - tarîk = تاریک
 تریکن - tarîk-en = تاریک است
 تو - toz (= «to» ضمیر + «ez») =
 تو نیز - (to + «oz») = از تو
 توره - toz + rah = از راهت
 تز نور - toz + nûr = از نورت
 تزه - taze = تازه
 تسو - tosû = پول خرد
 تش - toš (= «تو» + «ش») = تواس
 تش - taš = آتش
 تفت - taft = تفته = آزرده و
 خشمگین

تاللا - talâlâ = تالا
 تلالا - talalâ = تالالا = خوانندگی
 و طرب
 تم - tom (= «م» ضمیر) =
 توأم
 تم - tom = توهم
 تم - tam = مرضی است در چشم که
 موجب تیرگی و نابینائی میشود
 تم بزه - tam + baza = تم زده (رك)
 (tam)
 تماشای - tamâšoy = تماشای
 تنه - tona (= «ن» و «ایه» +
 «a» مفعولی) = ترا
 توت - tovet = تا بد
 توم - tûm = تخم
 ته - te (= «تی») = ضمیر دوم
 شخص مفرد در حال مفعولی و اضافه
 ته - t + a = ترا؛ ادروشه ته کجا برد
 دروشان ... = ای درویش درویشان ترا
 کجا بردند ؟
 تنها - tahnâ = تنها
 تی - ti = ضمیر دوم شخص مفرد ؛
 حواله زخم که تی کرد اغمزّه زاده رسی
 = زخم که تو بغمزه حواله کردی زیاده رسید -
 تی حرم وصل = حرم وصل تو - مبدل «تا» ربط ؛
 از ازل تی ابد ظهور تو هن = از ازل تا
 ابد ظهور تست - «تای» و مثل ؛

ازان تی و تی = از آن مثل بتو - مبدل «توی»
 نه تی بهشت = در توی بهشت - مخفف «تیر»
 تیش = تیرش

ج

چار - câr = چهار
 چاق - câl = خوب، سالم و تندرست
 چتر - cotor (چو + ت + ر) =
 ممنولی) = چون ترا
 چرا - carâ = چاره، دیدن و تکاپو
 چرام - cerâm = چرایم؟
 چرت - cæret = چرد
 چره - care = چاره
 چریک - cerîk = چریک
 چشم - ceş = چشم - مرکب از ce
 و «š» ضمیر؛ اَله‌الله چشم آورد از سر زلف
 نو صبا؛
 چشم - ceş + om = چشمم
 چشم محلن - ceş + mahal + en =
 چه محلش هست؟
 چشوشه - ceşoš (چشه = چشمان
 + š) = چشمانش
 چشمی - ceşhoy = چشمهای
 چکر - cekar = چه کار؟
 چکنن - ceknomen = چه کنم؟
 چم - (am + ce) cam = چه ام؟
 چن - can = چند؟
 چندیه - candîh = چندین
 چو - cû = «چون» شرط - «چون»
 استفاده؛ چوت نوتن نه رزه خوشدلی
 چوش خدا گفت که الصوم لی = چونت
 در روزه خوشدلی نباشد چون خدایش
 گفت که الصوم لی
 چوت - cût (= «چو» مخفف

ج

جانن - jâten (جا + ت + en) =
 جایست
 جاج - jâz = زاز، بیهوده
 جام - jâm («جا» مخفف «جان»
 + م) = جام
 جستن - jost + en = جست
 جفی - jefoy = جفای
 جل - jel = جن
 جلی - jel + oz = جن از
 جمه - jome = جامه
 جن - jon = جان
 جنی - jon + è = جانی
 جو - jû = جوغ و جفت گاو آهن
 جوشده است - jûşedest =
 جوشیده است
 جهام - jehâm («جهاء» مخفف
 «جهان» + م) = جهانم
 جی - joy = جای
 جیتز - jîez = محرف «جائز»
 جیب - jîb = جیب
 جیر - jîr = جار و فریاد
 جیغه - jîyge = جرقه، بارقه

خن - xon = خوان، سفره
 خنت - xon + et = خواند
 خو - xo (= خه) - خود
 خوشدست - xûšedest =
 خوشیده است، خشکیده است
 خوشن - xoš + en = خوش است
 خوانندن - xonandon = میخوانند
 خه - xo = خود
 خه اوئی - xouñê (= خه + او +
 ونه و قایه بعلاوه «ی» خطاب) = خود
 اوئی - با اوئی
 خوهرت - xoh + et = خواهد
 خوهرت بو - xohetbû = خواهد بود
 خیتن - xîten (= خیت + en) =
 خرد (رك؛ خیتن)
 خیر - xîr = «خیر» = نیکی
 خیرجی - xîrejî = خارجی

د

دا - dâ = مخفف «دار» امر از
 داشتن - سوم شخص مفر دماضی یا اسم مفعول
 از دادن، (= داد)
 دات - dât = داده
 دار - dâr = دار
 داروکه - dârû + ko = دواکن
 دار ومدار - dâromadâr =
 دار وندار
 داش - dâš (= دا + š) = دادش
 داشت - dâšt = توقع وطمع
 داک - dâk = دار
 دت - dat = دهد

«چون» + «ت» خطاب) = چونت
 cuš (= چو + ش) = چوتش
 چون - con مخفف «چون» =
 چگونه
 چه - ce = «چه» استفهام ودرمورد
 تعجب نیز بکار میرود؛ چه نخش باز چو
 دورانه = چون دوران عجب نقش بازی!
 چه بو تن - ce + bû + ton = چه بود
 ترا؟

چهن - ce + hen = چه هست
 چهن - cah + en = چاهست
 چی - cî = چیز، خواسته و مال

ح

حجیب - hejîb = حجاب
 حسیب - hesîb = حساب
 حقور - ha'ûr محرف عقور = صید یا
 شکسته و کشته
 حیرن - heyron = حیران

خ

خا - xâ = خاک (= ها)
 خاو - xâv = خواب
 خت - xot (= خو + ت) = خودت
 خدوئک - xodûk = غصه وشرمساری
 خرن - xaron = خرنند
 خری - xerî = خیری
 خستن - xast + en = خست
 خش - xoš = خوش وخرم - مرکب
 از xo = خود + ش = خودش
 خم - xo + m = خودم

کرد، امر و بعد از آن خلقتش را دید
صادر شده

دزن = dez + en = دگر باره بعد از

این : جهام دیکن از ان جامه کش خدا
امهرا دزن دولت پیرمغان مفر بینم =
جهانم را از آنجا (از آخرت) که خدا
بمن داد دیدم دگر باره آنرا بدولت پیر
مغان مگر به بینم

دزه = deze مخفف = dezen = بعد

از این : چون یوتن و هوا گل دزه بابل سرمست
= بعد از این چگونه بابل بهوای گل
سرمست نباشد ؟

دز نم = dezenom = بعد از اینم

دزی - dez-i = دیگر این

دژ - dož = توش و طاقت

دستار - dastâr = عمامه

دشتم - došnom = دشنام

دم - dom = دام - دمب

دم - dem (= ده + «م» ضمیر)

= دیگرم

دم - dam = مخفف «درم» : برادنی

دزه ای دم بورز ای مهره = برای زره ای

درم دنیا این مهر میوزری - «دم» بمعنی
لحظه و زمان

دمادم - domâdom = دنبال و

متعاقب

دمی - damî = دمید

دنگ - dang = گنج و منگ

دنم - danom = دانم

دنی - donî = دنیا

دنی - danê = دانی

دنی - do + nî = مرکب از «دو»

و «نی» = دو نیست

دد - ded (= di) = روم شخص

شخص مفرد ماضی مطلق از «دیدن» (= دید =

د دستن = dadest + en = داده است

دند - dadond = دادند

در - dar = درون و داخل - بیرون

وصحرا : از خلوت آمدیم کم یار نه صحرا
هن = از خلوت بیرون میروم که یارم در
صحراست

در - der = دیر

درت - dar + et = دارد

درز - deroz = دراز

درزی - derozî = درازی

درن - daron = درون

درو - dorû = دروغ

دروش - darveš = درویش

دروشنه - darvešone = درویشانه

دروشه - darvešo = درویشان

دری - daryo = دریا

دریافته - daryâfta = دریافتن

دز - daz = «ده» عدد - «تز» = صعوه

دز - doz = دزد

دز - dez (= ده + ez) = دیگر

نیز، دگر بار و از نو : سماع غیر فن و رخس
عاشقان هن دز = دگر باره سماع عارفان
ورقص عاشقان است

دزش - dezaš (= دز + اش) = دگرش

دزمان - dezemân = دیگرمان،

بعد از این مان

دزن - dezan (= an + dez)

= بعد از آن، دیگر آن، سپس : اش بکه
چلوه و دوشاخ ظهور امر و دزن خلق
شده دی بو صدور = و بدو شاخ ظهور چلوه

رخس - raxs = رقص

رخسده - raxseda = رقصیدن

رخانده - raxonda = رها کردن

صرف این فعل چنین است :

ماضی اول شخص مفرد: raxondom.

جمع: raxondîm. دوم شخص مفرد :

raxondê. جمع: raxondit. سوم

شخص مفرد: raxond. جمع: raxondon.

مضارع اول شخص مفرد: raxanomen.

جمع: raxanîmon. دوم شخص مفرد :

raxané. جمع: raxanît. سوم شخص

مفرد: raxane(t). جمع: raxanon(d).

امر: beraxan

beraxanîton

فاعل: raxanan. مفعول: raxond

رخي - roxoy = رخان

رز - roz = روز

رزی - rozî = روزی

رزیش - rozîš = روزیش

رس - ras = راه

رست - raset = رسید

رستن - raset + en = رسید

رسنت - resonet = رسانند

رسند - resond = «سازند» سوم

شخص مفرد ماضی مطلق - اسم مفعول از

«سازند»

رسی - rasê = رسی

رسی - rasî = رسید

رنتن - ronton = رانند

دنیمن - danîm + on = دانیم

دو - du = دار

دوت - dov + et = دود

دودنی - do + donî = دودنیا

دورن - dûr-en = دور است

دوری - dûrî = بعد

دوشسری - dûšasari = (دو +

«ش» ضمیر + a علامت مفعولی + «سری»

ممال «سرا» = دوسرایش

دوهن - dûman = دامن

دهن - dahon = دهند

ده - de = «دیگر» : مو جای ده

می بنم = من جای دیگر می بنم

دهی - dehê = (ده = دیگر +

«ی» خطاب) = دیگری

دی - dî = مخفف «دید» سوم شخص

مفرد ماضی مطلق و اسم مصدر - مخفف

«دید» - اسم مفعول از «دیدن»

دیدر - دیدار = دیدار

دیش - diš = (دی + ش) = دید

دیک - dik = دیروز - «دید» و

«دیده» سوم شخص مفرد ماضی و اسم

مفعول از «دیدن»

دیکن - dik + en = دید

دیم - dim = روی، صورت

دیوا - divâ = دیوانه

دیوادلان - divâdelân =

دیوانه دلان

دیواهن - divâhen = دیوانه است

زهنار - zehnâr = زنهار

زی - zî = یعنی «از» «ب»

حرف اضافه : مست زی تو و شیخ زمانه

مست غرور - بسوی - بطرف - مرکب از

«z» و «î» = از این

زیارت - zeyrat = زیارت

زینه - zîna = زنده

زیهد - zîhed = زاهد

س

ساخت - sâht = ساخت

سپندو - sepand + û = سپنج ،

عاریت

سراو - sarâv = سراب

سرسری - sarsarî = کوتاهی

سرناز - sarenâz = سروناز

سره - sero = سرا

سره - sare = خوب

سرهیبه - sorahî + hê = صراحی

هستی

سری - sarî = ممال «سرا»

سری - seroy = سرای

سل - sal = سال

سنه - sona = «سه» = سو + «نه»

= در سوی

سون - sovan = قسم - این کلمه

ترگی است

سوو - savû = سبو

سوی - soy = سوی

سیراو - sirâv = سیراب

سیه - siyo = سیاه

رنزن - ranzan = رنگزن ،

حیله کرد

رو - rû = مخفف «روز» - ظاهر و

صورت - رویه و روش - ره و رو - راه و روش

روا - ravâ = روانه

روشت - ravešt = روش

روشن - rûšan = روشن

رونه - rowne = (رو + «ن» وقایه

+ «e» اضافه) = روش

روی - roy = روی

روشت - rûšt = روشن - (رو +

«ش» و «ت» ضمیر) = روی تو او را

رهرون - rahrovon = رهروان

ز

زر - zer = زیر

زر - zar = زرد

زر - zez = نیز

زش - zaš = (š + za) = زرد

زلفه - zolfo = زلفان

زهی - zemî = زمین

زن - zen = («ز» مخفف «از» +

«ان» مخفف «این») = از این

زنی - zenî = محرف «زنا»

زو - zû = زود

زون - zovon = (ozvon) =

زبان

زه - za = «زد» سوم شخص مفرد

ماضی - اسم مفعول از «زدن»

زه - ze = (زی) = سوی

زهر - zahr = کنایه از قهر و خشم

شنست = $\text{šon} + \text{est}$ = شان است
 شنم = šenom = نشینم
 شنم = šanom = شوم
 شن نظر = šonnazar = نظرشان
 شنه = šona («شن» مخفف «شان»
 «a» مفعولی) = شانرا : سیرشنه =
 سیرشانرا
 شنه حال خه = šanahâlexo (=)
 در حال خودش = $\text{xo} + \text{hâl} + \text{na} + \text{ša}$
 شنهم = šonaham = باهم شان
 شو = šov = ش
 شوانرزی = $\text{šovân} + \text{rozî}$ =
 شبا، نه روزی
 شوت = šovet (= še) = شود
 شه = ša = ضمیر سوم شخص مفرد
 در حال مفعولی و اضافه، خیال وعده شه شود
 = خیال وعده اشرا شب داد
 شه = šo = سوم شخص ماضی (=)
 شد (وامر) (= شو) از فعل شدن
 شه رزی = $\text{ša} + \text{rozî}$ = روزیش
 شیهه = šeyollâh = شیداله
 شیت = šît = نشیند
 شیتن = $\text{šît} + \text{en}$ = نشیند
 شیک = šîk = لنگک و از کار افتاده

ص

صحره = sahro
 صوزه = sowze

ط

طا = tâ = طاق و تا = لنگه گاو در

سیل = seyl = محرف «سیر»
 سیه فی = sîyah-foy = سیه فام
 سیه گری = siyahgarî = سیاهکاری

ش

شا = šâ = مخفف «شات و شاید» -

مخفف «شاد»

شابش = šâbaš = شایب
 شات = šât = شاید
 شپش = $\text{ša} + \text{peš}$ = پیشش
 شدی = šadî = شادی
 شیراز = šerâz = شیراز
 شرزی = šerazî = شیرازی
 شری = šerî = شیرین
 شزآن = $\text{šaz} + \text{ân}$ = از آنش
 شزائی = $\text{šaz} + \text{oy}$ = از اویش
 شزدل خه = $\text{šaz} + \text{dele} + \text{xo}$ =
 ازدل خودش

شزى خاره = $\text{šaz} + \text{î} + \text{xâr} + \text{e}$
 = از این خارش هست

شست = šest = نشست

شستسته = šestestê = نشست استی

شوق = še = محرف «شیخ»

شکر شری = šekaršarî = شکر

شاری = شکر ریزی

شکرهه = šekraho = شکرها

شم = šom = شوم، روم

شمان = šemân = پشیمان

شن = šon = «شان» ضمیر سوم

شخص جمع در حالت مفعولی و اضافه

شن = $\text{še} + \text{n}$ = شود

فراہ - farâh = فراخ

فراهن - farâh + en = فراخ است

فرشتت - fereštât = فرشته ات

فروشه - forûš + ê = فروشی

فقہی - faḡî = فقیه

فکرشنی - fekrešonê = فکری شان

ق

قتحا - ḡathâ = قطعاً

قہہ - ḡebo = قبا

قستن - ḡast + en = قصد است

قلاشن - ḡalâšan = کلاشکن

حلوایی است کود کانا

قلقی - ḡelḡe = قرقی

قندسه بزم - ḡandsebâorm =

سه بار قندم

قیری - ḡiri = قاری

ک

کاله - kâla = کالا

کان - kân = بکن

کاند - kând = سوم شخص مفرد

مضارع از «کردن» = کند

کت - ket (که + ت) ضمیر) = که

تو، که ترا

کتاو - ketâv = کتاب

کتیب - ketîb = کتاب

کر - kar = کار

کرد - kerd = سوم شخص مفرد

ماضی مطلق (ke =) اسم مفعول از (کردن)

(= کرده)

جفت زراعتی =

طاق - tâḡ = طاق، طیلیمان وجیه

پنیه دار درویشان =

طالبه - tâleb + ê = طالبی

ع

عتیب - atib = عتاب

عشق - ašeḡ = عاشق

عشقه - ašeḡhê = عاشق هستی

علم - alem = عالم

عنصر هی - onsorhê (= عنصر

+ he «ی» وحدت) = عنصری است

عیمد - îbed = عابد

عیرف - îref = عارف

عیفیت - îfiyatḡ = عافیت

عیلم - îlem = عالم

عینش - oynaš = آینه اش

غ

غت - ḡat = قد ر کب از «غه + ت»

= اگر ت

غر - ḡar = مخفف «اغز» = گرواگر

غش - ḡaš (š + ḡa =) = اگرش

غمزیه - ḡamzayo = غمزه جا

غنی - ḡeni = غنا

غه - ḡa = مخفف «اا» = اگر

غیت - ḡeyt = خیط

ف

فرا - farâ = مخفف «فراه»

که - ko = کجا ؛ - امر از فعل
 «کردن» = بکن - مخفف «کی» = کوی
 که آهستم خبر - âhestom xabar
 ke = کردم آهسته خبر

کهن - ke + hen = که هست؛
 کهه - kohê (- که + ه) =
 کجا هستی؛
 کی - kî (که + ای) که این - «کی»
 استفهام

کی - koy = کوی = مرکب از
 «که» و «ای» = که او
 کیا - koyâ = کجا، که
 کیا - kiyâ = کیان
 کیا - keyâ (کی + «â» مخفف
 «ها» = کهها = چه کسان؛

کیم - koyom (oyom + ke)
 - که آیم
 کیم - kiyom؛ (کی + «م» ضمیر)
 کی مرا؛

کیون - keyvon = کیوان
 کیها - kihâ = کهها، چه کسان؛
 (= کیا)

گی

گرو - gerow یا gerûl = گرو
 و رهن
 گروشت - gerevešt = گروش
 = میل و توجه

گریبن - geribon = گریبان
 گش - goš = گوش
 گفتت - goftet = گفتی
 گفتست - goftest = گفته است

گردشه - kerdeša (= کرد +
 «ش» ضمیر) = کرده اش را
 گری - karak + è = کار کی
 گری - kar + è = کاری
 گریک - kerik = ستورندان کند
 گسکش - kesèkš (کس + «è»
 وحدت + «که» موصول + «ش» ضمیر) =
 کسی کش

کش - keš = کیش، مذهب - مخفف
 «که اش» = «که او» یا «که او را» - مرکب
 از (که = کرد + «ش» ضمیر) = کرد -
 اسم مصدر از «کشیدن»

کشخه - kašxo = که او خورد
 کشمه - kešma = کشیدن من
 کشی - keši = کشید

ککوه - kokva = کو کوه، چند
 کلادوزی - colâdûzi = کلاه
 دوزی

کلوم - kalûm = کلام
 کم - kem (که + «م» ضمیر) =
 که من، که ترا
 کم - kom = کام

کنت - kant = کند = مخزن و مکان
 کنشت - konešt = کنش
 کنه - konê = کنی

کنه - kena (= که + نه) = که در
 کوتی - kûtey = کوناہ
 کوشده است - kûšedest =
 کوشیده است

که - ke = مخفف «کرد» سوم شخص
 مفرد ماضی از «کردن» - «که» ربط و
 تعلیل و موصول

مباش = mabaš - مباحش
 مت = mot = منت (من ترا)
 محرو = mehrov = محراب
 مخسود = maxsûd = مقصود
 مخوه = maxoh = مخواه
 مخه = maxo = مخور
 مردم = merdom = مردمک چشم
 مردم - mordamom = مردن مرا
 مردمه = merdomê = مردمکی
 مردمه = merdom + o = مردمان
 مرو = morv = مرغ
 مرون = morvon (= مر مخفف مرغ + «ون» مخفف وان) = مرغبان
 مروری = morvarî = مروارید
 مرون = morvan = مرغان
 مریده = morîdo = مریدان
 مز = mo + z = من نیز
 مزپش = mazpeš = از پیشم
 مزتودل = maztodel = دلم از تو
 مزتی دل = maztoyedel = از توی دلم
 مزخه = maz + xo = از خودم
 مزدست = mazdast = از دستم
 مزدل = mazdel = از دلم
 مزم = mozem = مرا نیز
 مزکت = mazket = مسجد
 مژآه = možte = مژده
 مژغه = mož'o = مژگان
 مستنی = mastonê = مستانی
 مسته = masto = مستان

گم = gom = گام - مخفف «گیم»
 = اول شخص مفرد مضارع از «گودن» = گفتن

گن = gon = گویان، گوینده
 گوا = govâ = گواه
 گوت = govt = گفت
 گول = gûl = مکر و فریب
 گولگر = gûlgar = فریبنده،

حمله گر
 گه = go (= گاه) = جا - مخفف
 «گی» = بگو

گوی = goy (= go) = بگو
 گیتن = gîten = گیرد
 گویم = goyom = گویم
 گیها = geyhâ = گیهان، جهان
 گیهان - گیهان = geyhâmon = جهان مان
 گیهان = gêhân = جهان
 گیی = goyê = گوئی

ل

لم = lam = «لام» = خودستائی و لاف

لو = low = لب
 لوت = lût = خوردنی و طعام
 لوتن بجسته = lûtenbejosta = بچستن لوت است

م

مالی = mâlî = بسیار و فراوان
 ماندی = mân + di = دیدیم

علامت استمرار

- میآت- $mi + \hat{a}t$ = میآید (رك: آت)
 میانن - $miy\hat{a}ten$ = میآید
 میاری - $mi\hat{a}r\hat{e}$ = میآوری
 می برزت - $miberazet$ = میبرازد
 می بزرت - $mibezaret$ = میگذرد
 می بنم - $m\hat{i}banom$ = می بندم
 می بنمن - $m\hat{i}benomen$ = می بنم
 می بوت - $m\hat{i}bovt$ = می باشد
 می بو تن - $m\hat{i}bovt\hat{e}n$ = می باشد
 می بوم - $m\hat{i}boyom$ = می بوم
 می به - $m\hat{i}b\hat{e}$ = می باشی
 می پاتن - $m\hat{i}p\hat{a}ten$ = می باید
 می پرسه - $m\hat{i}pors\hat{e}$ = می پرس
 می پیممن - $m\hat{i}peymomen$ = می پیمایم
 میت - $m\hat{i}t$ = میرد
 می توی - $m\hat{i}tov\hat{e}$ = میتابی
 می جهه - $m\hat{i}jx\hat{e}$ = می جهی
 میجویم - $m\hat{i}joyom$ = میجویم
 میچندن - $m\hat{i}cenden$ = میچیند،
 میکن بند
 میخنن - $m\hat{i}xonet$ = میخواند
 میخنم - $m\hat{i}xonom$ = میخوانم
 میخونتن - $m\hat{i}xont\hat{e}n$ = میخوانند
 میخونمن - $m\hat{i}xonomen$ = میخوانم
 میخوهمن - $m\hat{i} + xohom - en$
 میخواهم
 می دت - $m\hat{i}dat$ = می دهد
 میدرت - $m\hat{i}daret$ = میدارد
 می دنه - $m\hat{i}don\hat{e}$ = میدانی
 می دودم - $m\hat{i}dovedom$ = می دویدم

مسکی = $meski$ مش - $mo\check{s}$ (= مه + اش) = منشمشن - $me\check{s}en$ (می + še +)

(en) = میشود

مشفتش - $me\check{s}noft\check{s}$ = می شنیدمشه - $me\check{s}e$ = می رود، میشودمغر - $ma\check{y}er$ = مگرمکه - $mako$ = مکنمگر یتن - $mager\hat{i}ton$ = مگیریدمم - mom = ضمیر مفعولی «مرا»:

مم هستن از حدیث محدودای گوا = مرا هست

از حدیث محمدیان گوا - ضمیر فاعلی بجای

«من»؛ که هم وجنگ و دشنام یار خو کرد دست

من - men = میانمن - mon = ضمیر جمع اول شخص

در حال مفعولی اضافه؛ غزیه دی من از

احوال زیهدان واپرس = اگر زاهدی

ما را از احوال زاهدان باز پرس - مرکب از

on و m در اول شخص جمع مضارع؛ دهیمن

= دهیم

منت - $menet$ = می نهد (رك: nada)منس - $manes$ = منهمنمی - $manmoy$ = منمایمه - mo = منمه - ma = ضمیر اول شخص مفرد

در حالت مفعولی اضافه؛

کش مه = کشیدن من

مهل - $mahel$ = مگذارمهلیتن - $mahel\hat{i}ton$ = مگذاریدمههم - $mohom$ = من هستممی - mi = «من» در حالت مفعولی

اضافه؛ می بنظر = بنظر من - در اول افعال

می نیتن - mînitên = می نهد
 می وات - mîvât = می باید
 میورزیتن - mîvarzîton =
 می ورزیدند

میوزی - mîvazî = میوزید
 می وشت - mîvašet = می بالد،
 می رقصد

می هشت - mîhešt = می هشت
 میهلم - mîhelom = میگذارم
 می یوت - mîyovt = می یابد
 مییه - mîyê = می آیی

ن

نه - na = در (an =)
 نه - no = نفی
 نا - nâ = سوم شخص مفرد ماضی
 مطلق - اسم مفعول از فعل nâda = نهادن
 نادش - nâdeš = نهادش
 نادن - nâdon = نادان
 ناش - nâš (= نا + ش) = نهادش
 نبرد - nabard = نبرد
 نبوتن - nobovten = نباشد
 نبه - nobê = نباشی
 نبه - nobe = نباشد
 نبه - noba = نبرد
 نبی - nobî = قرآن
 نبیت - nobît = نه بیند
 نخش - naxš = نقش
 نخش باز - naxšbâz = کسپکه
 هر دم نقشی بازی میکند
 ندانند - nodând = نداند
 ندستن - nadasten = نهاده است

میرست - mîraset = میرسد
 میرنت - mîronet = میراند (رك؛
 ronda)

میرنم - mîronom = میرانم
 میسزت - mîsozet = میسازد
 مینزن - mîyonzan = دو بهم زن
 میزند - mîzand = میزند

میسیه - mîsiyê = میسائی
 میشا - mîšâ (= میشات) = میساید
 می شم - mîšom = میروم، میشوم
 می شمن - mîšomen = میروم
 می شند - mîšand = می شند
 می شنی - mîšenê = می نشینی

می شوت - mîšovt = می شود، می رود
 می شه - mîše = مخفف «همیشه» -
 سوم شخص مفرد مضارع (= mîšovt)

می شه - mîšo = میرو
 می شی - mîšê = می شوی، میروی
 می طلبت - mîtalabet = می طلبد
 میفتت - miftet = میافتد
 میکاند - mîkând = میکند
 میکش - mîkašî = میکشید
 مگی - magoy = مگوی
 مگی - magî = مگیر

میگوت - mîgovt = میگفت
 میگوینم - mî+goyom+en =
 میگویم

میم - mîyom = می آیم
 می مریم - mîmerîm = می میریم
 می منم - mîmonom = می مانم
 می نت - menet = می نهد
 می نونت - mînovonet = می نما یا ند

نشینند - دوم شخص جمع از šoda =
 شدن) = نشوید
 نشیو - nešiv = نشیب
 نفی دان - nafidân = نفیس دان
 نکاند - nokând = نکند
 ننگنجیتن - nogonjeten = نکنجد
 نگیت - nogit = نگیرد
 نگیتن - nogîten = نگیرد
 نگیم - nogoyom = نگویم
 نلا - nalâ = ناله
 نلم - nalom = نالم
 نم - nem = نیم
 نم - nom (= nûm) = نام
 نمدت - nomdat = نمی دهد
 نمشنی - nomešne = نمیشوی
 نمودن - namûden = نمود است
 نمی بیت - nomîbît = نمی بیند
 نمی بنمش - nomîbenomeš =
 نمی بینمش
 نمبخیتن - nomîxîten = نمبخرد
 بر حسب قاعده در این لهجه سوم شخص مفرد
 مضارع از این فعل میباید بصورت نمبخورت
 یا نمبخت بیاید زیرا این فرم موجود مخصوص
 مضارع سوم شخص مفرد است که حرف دوم
 آن «ی» باشد مانند میرد = میت ،
 گیرد = گیت ، بیند = بیت و در شعری هم
 که این کلمه آمده (بیت سوم از غزل ۴۶)
 احتمال معنی دیگری موجود نیست بنا بر
 این تصور می رود این صرف از موارد
 استثنائی است
 نمی شاتن - nomîšâten = نمیشاید
 نمیشم - nomîšom = نمیروم

نداشت - nodošt = نداشت
 ندی - nodî = ندید
 ندی - nedî = محرف «نداء»
 ندیکن - nodiken = ندید
 ندوت - nodavet = ندود
 نرگز - nargez = نرگس
 نزیك - nezîk = نزدیک
 نزیك - nezîk + en = نزدیک است
 نس - nes = مخفف «نیست» - فعل
 امر از نهادن = nesta
 نسپتن - nospeten (= sopet + no +
 en) = بتأخیر نیفکند
 نسیم - nes + om = نهم
 نشا - nošâ (= نشات) = نشاید
 نشات - nošât = نشاید
 نشاده - nošâdeda = نشاید دیدن
 نشاش - nošâš = نشایدش
 نشبتن - nošbeten (= + n + š)
 (en + bet) = بیثبات نیست (مرادف
 «ککش نمیگذرد») = اهمیت نمیدهد؟
 نشت - nešt = خوب
 نش قستن - našqasten (= na +
 en + qast + š) = در قصدش است
 نشن - nešon = نشان
 نشناهه - nošnâhê = نشناسی -
 دوم شخص مفرد مضارع منفی از فعل
 شناختن = šenota
 نشوت - nošût = نشود ، نرود
 نشه - našo = مشو ، نرو
 نشی - nošê = نشوی
 نشیت - nošît (= سوم شخص مفرد
 مضارع منفی از šesta = نشستن) =

نیتن - nîten (= nît) = نیست -
 سوم شخص مفرد مضارع از فعل «نهادن»
 = نهاد
 نیستن - nîsten = نیست

و

و - ve = «ب» حرف اضافه : و
 انتظار = بانتظار - مرکب از «و» +
 ضمیر اشاره نزدیک = باین
 وا - vâ = باید (= وات) - «باه»
 حرف اضافه؛ وامه = بامن - مخفف واز
 = باز؛ واپرس

وات - vât = باید
 وابهشتم - vâbehestom = باز
 گذاشتم، رها کردم
 واتم - vâtom = با توأم
 واتن - vâten = باید
 واتش - vâteš (= وات + ش) =
 بایدش

وات و نمیوات - vâtonomivât
 = خواستن و نخواستن

واتیت - vâtît = بادید، پدید
 واج واج - vâjvâj = هاج واج
 وادنی - vâdonê = بازدانی، باز
 شناسی

وارخنی - vârexonê = وارهایی
 وارد - vârad = وارد
 وارستن - vârast + en = وارسته

است

وارهی - vârahê = وارهی

نمی شبتن - nomîšîton = نمی شوید
 نمی نو نت - nomînovanet =
 نمی نمایا ند

نمی وانا - nomivânâ = باز نمینهاد
 نمیوم - nomiyom = نمیآیم
 نمییه - nomiyê = نمیآئی
 نن - non = نان

ننا - no + nâ = ننهاد

نو - nû = «نو» بمعنی تازه

نواز - novâz = نماز

نوسته - nevesta = نوشتن

نوشدهست - nûshedest = نوشیده

است

نوعهی - now'ehê (= نوع = he

+ «ی» وحدت) = نوعی است

نوم - nôm (= nom) = نام

نونه - novanê = نمایانی

نویست - nevîset = نویسد

نویستن - nevîsten = نویسد

ندلی - nadel + ê = دردلی

نهیب - nehîb = نهیب و ترس

نهیت - nahit (= nît) = نهاد

نیات - niât = نیاید

نی - nî = مخفف نیز؛ اگر تومیسه

چشم نی بی تو هن وی شک = اگر تو میروی

چشمم نیز بی شک دنبال تست - مخفف

نیست (= nît) : مجردیکه مقید بشید

وزرقی نی - «نی» و نای که گیاهی است

معروف - امر از نهادن اونی = بنه

نیت - nît (= nî) = نیست - سوم

شخص مفرد مضارع از نهادن = نهاد

وسى - vesî = گسیل
 وشت - vašt = خوب
 وش حمد - vašhamd = بحمدش
 وش خه - vašxo = بخودش
 وفی - vefoy = وفای
 وکار - vekâr = با کار
 وگشخه روم - vekašxorûm
 (= پوشیدن) روی خود ازمن
 و تخه - vemtoxa (= «و» بمعنی
 «ب» + «م» ضمیر + تخه) = بسختم
 وه - vo (= «و» مخفف «ان»)
 = بآن
 وهو - vehû = بهاه
 وی - voy (= «و» + «ای») = و آن
 وی - vî = «بی» حرف اضافه؛ وی
 باک = بی باک
 ویب - veybâb = بر در
 وی باک - vîbâk = بی باک
 وی تم - vîtom = بی توام
 ویجن - vîjeben = واجب است
 ویخه - vîxo = بیخود
 ویخهن - vîxohen (= «وی»
 + «خه» + «هن») = بیخود است
 ویدل - vîdel = بیدل
 ویره - vîro = ویران
 ویره - vîrah = بیراه
 وی کار - vîkâr = بیکار
 ویله - vîle = وילה

واز - vâz (= «وا») = باز
 وازن - vâz + en = باز است
 واش - vâš = بازش
 وامیوتن - vâmiyovt + en =
 باز میافتد
 واهله - vâhelê = بازهای
 وایره - ve + îrah = یکباره
 وایه - vâye = مطلوب، آرزو -
 مخفف «واینده» = باینده ضروری
 وتکنار - vâtkenâr = بکنارت
 وتی - ve + tî = بتو
 وجد - vajed = واجد
 وجی - vejoy = بجای
 وخت - vaxt = وقت
 وخش - vaxoš (= «و» + خه
 + ش) = بخودش
 ودی - vedî (= adi) = آشکار،
 پدید
 ور - var = «بر» حرف اضافه -
 «بر» بمعنی بالا - مخفف «واکر»؛ ورشه
 رزی = واگر روزیش
 ورو - vorû = برون
 وز - vaz = محرف «عوض» =
 بدل
 وزه - veze (= «و» + «زه» مخفف
 «زی») = بسوی
 وس - vas = بس
 وسیم - vasîm = بسی من
 وسان - vesân = بسان، بمانند
 وسه - vose = واسه
 وسی - vosey = واسه، برای

هلیک - halapok = جامه خشن با
هلهپوک = helepok = هل پوچ

هله - hola = حله - لباس

هم - hom = هستم

همکولی - hamkûlî = همدوشی،
برابری

همندن - hamandon = همند

هن - hen = سوم شخص ربطی =
است و هست؛ انه بندریا هن = در بندریاست
(رك: en)

هنجار - hanjâr = هموار

هند - hond = هستند

هنو - hanû = هنوز

هنوم - hanûm (هنو + م) = هنوزم

هو - hû = پیشوند فعلی (= ها) -

از اسامی باری تعالی - خوب

هوبنه - hûbene = بگذار، بنه

هوخوان - hûxân = بخوان

هوشنتن - hûšonton = بنشانند

هوشی - hûšyo = هوشیار

هوشی - hû + šî = بنشین

هوکه - hûko = بکن

هونه - hû + ne = بنه

هه - he = سوم شخص مفرد ربطی

(hî و hen) = هست

هه - hê = دوم شخص مفرد ربطی؛

کجه = کجا هستی (رك: ê)

هه - ho = «ها» جمع؛ پنجهی =

پنجه‌های

هی - hî (= he و hen) = هست

هیتن - hîton = هستید

هیئت - hîf = هست

ه

ها - hâ = پیشوند فعلی بمعنی (ب)؛

هادم، هاجمن (= hû و â و û) - میدل
«خاک»

هاجم - hâjem = بدهم

هاجمن - hâjemen = بدهم

هادا - hâdâ = «بدار» (امر از
«هاداشتن»)

هادات - hadât (= ها + دات)
= بداده، بآفریده

هاده - hâde = بده

هاشا - hâšâ = خاشاک

هاکش - hâkeš = دورشو؛ بشه

املی پربخته و هاکش مزبش؛ برو ای

ملای پربخت و از پیش من دور شو

هاکشه - hâkešê = دور شوی،
حرکت کنی

هرچشی - harcešê = هر چیزی اش

هردت - hardot = هر دو ات

هرز - harez = هرگز

هرگز - hargez = بمعنی معمول و
بمعنی «همیشه» در جمله؛ که نشانده

است خیال تو مه از در هرگز = که خیال
تو همیشه مرا از در نشانده

هزا - hezâ = هزار

هست - hest = هست

هستن - hest + en = هست

هسته - hestê = هستی

هش - hoš = هوش

ی

یاره - yare = دوست و رفیق
(در مشهد yara گویند)

یسا - yasâ = خواهش و آرزو

یسات - yasa = آرزویت

یوت - yovt = یافت

یوت - yovat = یابد

هیتن - hit+en = هست

هیز - hiz = هیچ

هیه شن - heyeshon = هیه +

شن = هستشان

هییم - him = هستیم

هیه - heyeshon = هست

پایان

